

Det er aldri barnet du skal forandre, det er pedagogen

Hvilken betydning har personalets kompetanse for minoritetsbarn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre?

Tone Bjørnvik

[kandidatnummer: 9013]

Bacheloroppgave

[BMBAC3900]

Trondheim, Mai, 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

1.0	Innledning.....	3
1.1	Bakgrunn for valg av problemstilling.....	4
1.2	Presentasjon av oppgaven.....	5
2.0	Metode.....	5
2.1	Valg av metode og innsamlingsstrategi.....	5
2.2	Planlegging av datainnsamling og adgang til felten.....	6
2.3	Utvalg av informanter	7
2.4	Beskrivelse av gjennomføring	7
2.5	Analysearbeid.....	8
2.6	Metodekritikk	8
2.7	Etiske retningslinjer.....	9
3.0	Teori	9
3.1	Kompetanse	9
3.2	Betydningen av personalets kompetanse.....	10
3.3	Begrepet «utagerende atferd».....	11
3.4	Språkets betydning	13
4.0	Funn og drøfting.....	13
4.1	Begrepet utagerende atferd.....	13
4.2	Minoritetsspråklige barn.....	15
4.3	Språkets betydning	16
4.4	Følelser	17
4.5	Kunnskap.....	18
4.6	Utagerende atferd i barnehagen.....	18
4.7	Gjenkjennelse i den fiktive fortellingen	19
5	Avslutning	22
6	Referanser.....	25
7	Vedlegg	27
7.2	Informasjon og samtykkeskjema.....	27
7.3	Intervjuguide	28

1.0 Innledning

En nytilsatt vikar kom på jobb første dag. En i personalgruppen presenterte barna for vikaren. Da den ansatte kom til Svein 4,5 år fikk vikaren introdusert at Svein ikke kunne leke med andre. Den ansatte mente at gutten ødela leken, og skapte dårlig stemning. Svein hørte på samtalen til den ansatte og den nye vikaren. Litt senere samme dag bygde vikaren og Svein et tårn av Lego sammen med noen andre barn. De hadde bygd et høyt tårn som Svein hadde lyst til å rive ned. Svein er ett minoritetsbarn med lite utviklet språk både på morsmålet og andrespråket, så han brukte kroppsspråk for å kommunisere at han ønsket å rive ned tårnet. Vikaren nikket og svarte ja. Alle barna lo bortsett fra ett barn. Dette barnet skjønnte ikke hva som skjedde og reagerte med å dytte til Svein. Svein dyttet tilbake samtidig som han ropte noe. Vikaren trøstet barna. Den ansatte som hadde presentert barna for vikaren, kom til situasjonen og sa: «skjønner du nå hva jeg mener med at Svein ikke kan leke med andre barn?» Vikaren prøvde å forklare den ansatte at gutten ikke ødela, men den ansatte ville ikke høre. Den ansatte svarte med at Svein ikke kunne leke med disse barna, og leide han til kjøkkenet hvor han kunne sitte og perle istedenfor.

I utdannings nytt er det en debatt om akkurat dette temaet. Debatten handler om at det er enkelt å gjøre barn om til sydebukk. Det handler om Henrik på 5 år som er urolig. Personalet ser på Henrik som sydebukk uten å tenke over at atferden hans kan være et uttrykk for noe han ønsker å formidle til barn eller personalet. Som de skriver i debatten så må de ansatte være til stede og anerkjenne barnas uttrykk og atferd her og nå, for å tolke og forstå situasjonen. Catharina som har skrevet innlegget mener at en enkel løsning er å gjøre Henrik til sydebukk, uten å tenke over at det kan være et uttrykk for noe han ønsker å dele. (Sundby, 2017) Rammepleanen skriver at personalet skal være bevisst egne holdninger i arbeidet med barn. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 36.) Om personalet har en holdning og mening om å se på barnet som sydebukk, istedenfor å se på hva barnet faktisk ønsker å formidle, så må en jobbe med holdninger og kunnskap til personalet.

I denne bacheloroppgaven rettes søkelyset mot temaet utagerende atferd i barnehagen. Jeg har valgt å begynne oppgaven med denne praksisfortellingen på grunn av at oppgaven kommer til å ha fokus på betydningen av personalets kompetanse. Praksisfortellingen viser en situasjon hvor personalet har lite kompetanse om hvordan barn uttrykker seg i ulike situasjoner. Fordypningsprofilen i utdanningen min er kulturelt mangfold, og derfor har jeg valgt å fokusere på situasjoner hvor barn kan få en utagerende atferd på grunn av at de ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Problemstillingen oppgaven skal ha fokus på er:

Hvilken betydning har personalets kompetanse for minoritetsbarn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre?

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

Jeg har valgt denne problemstillingen på grunn av at dette er et tema som ikke har vært tatt opp så mye gjennom studiene. I og med at utagerende atferd ikke har vært fokuset i studieprogrammet, og jeg ser på dette som et viktig tema ønsker jeg å lære mer om dette. Sitatet som oppgaven startet med viser at personalet i barnehagen skal være bevisst egne holdninger og hvordan disse kommer til uttrykk når en arbeider med barn. I tidligere praksisperioder og på det private har jeg observert at personalet ikke alltid har kunnskap om barns uttrykksformer, noe som fører til at personalet får en mindre god holdning til den utagerende atferden. Med utgangspunkt i litteraturen så kan barn ofte bli stemplet slik at det er barnet som er utagerende. For eksempel Drugli som bruker begrepet atferdsvansker, (Drugli, 2013) eller Folkman som bruker begrepet de utagerende barna (Folkman, 1999). Slike definisjoner av barn har jeg også erfart. I og med at litteraturen bruker slike begreper, gjør også personalet i barnehagen det.

Jeg har en bror med diagnosen ADHD. Grunnen for at oppgaven skal handle om betydningen av personalets kompetanse, er på grunn av at jeg har sett hvor dårlig personalet i barnehagen og lærere på skolen har behandlet han. Slik jeg har sett det har de dårlige holdningene personalet i barnehagen har blitt overført til lærere på skolen. Han har fått mye kjeft og pes for mye som ikke er hans skyld. Han har blitt satt i bås, og fått et stempel gjennom årene. Jeg ønsker ikke at denne oppgaven skal bli for personlig, og velger derfor å ikke skrive så mye om han i oppgaven. Jeg velger å nevne det, for å belyse at slike ting skjer, akkurat som i den fiktive fortellingen. Slik jeg ser det spiller personalets rolle i barnehagen mye inn på hvordan barna har det, og dette er derfor et veldig viktig tema i mine øyne.

Jeg har valgt å se på den utagerende atferden som noen barn kan få når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Dette på grunn av at det er flere flerspråklige barn i barnehagen, som kan ha manglende språkkunnskaper når de kommer i barnehagen. I og med at språket har innvirkning på barns uttrykksmåte, er kunnskap om forskjellige uttrykksmåter en viktig del når vi snakker om utagerende atferd. Minoritetsbarn som ikke behersker målspråket er i en situasjon hvor barnet ikke forstår andrespråket. Og derfor kan vi oppfatte at barna ikke forstår verbalspråket og bruker kroppsspråket istedenfor. Derfor har jeg valgt å avgrense oppgaven

hvor jeg skriver om barns uttrykksmåte for barn som ikke er kommet så langt i andrespråksutviklingen i lek/samhandling med andre.

1.2 Presentasjon av oppgaven

Opgaven bygger på teori, og den innsamlende dataen. Først skal jeg gå inn på metoden som er brukt i oppgaven. Her blir hva som kjennetegner metoden, og hvilken metode som passer best for å få svar på min problemstilling presentert. Intervjuguide, analysearbeid og metodekritikk blir også tatt opp i dette kapitlet. Deretter kommer teorikapitlet. I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for ulike teorier om hva utagerende atferd er, kompetansebegrepet, betydningen av personalets kompetanse og språk. Funn og drøfting blir presentert i det neste kapitlet. Til slutt kommer en avslutning hvor det blir oppsummering av funn og resultatene.

2.0 Metode

2.1 Valg av metode og innsamlingsstrategi

Under innsamlingen av data er systematikk og innlevelse to sentrale aspekter. Innlevelse trengs for å oppnå forståelse, og for å sette oss inn i den sosiale situasjonen vi studerer for å oppnå forståelse for deres situasjon. Innlevelse er med på å oppnå god kontakt i felten og å gi ideer til refleksjon rundt temaet. Systematikk handler om at forskeren har gode refleksjoner og begrunnelser på hvordan fremgangsmåte for innsamling av data, og hvordan dataen skal analyseres og tolkes. Systematikken gir et grunnlag for å vurdere forskningsarbeidets kvalitet. (Thagaard, 2016, s. 15.) Jeg skal nå skrive hvilken innsamlingsstrategi jeg har valgt og hvorfor, samtidig som jeg forklarer hva innsamlingsstrategien går ut på.

Problemstillingen min er retningsgivende for valg av metode. Ved hjelp av den kvalitative metoden får man fremheve meninger, og en får tolke problemstillingen i lys av konteksten de andre partene er i. Den kvalitative metoden viser til kvalitetene ved det sosiale fenomenet som jeg studerer. (Thagaard, 2016, s. 17.) En får en forståelse av et sosialt fenomen, og tolke disse fenomenene som i denne sammenheng er problemstillingen min. (Thagaard, 2016, s. 11.)

Kvalitativ forskning innebærer å forstå deltakernes perspektiv. Hensikten med denne forskningen er at en skal få tak i den felles opplevelsen eller erfaringen som mennesker har når det gjelder fenomener. (Postholm, 2011, s. 17.) Problemstillingen min sier at jeg skal forske på hvilken kompetanse personalet har. Derfor er det viktig å sette seg inn i den andres forståelse og tolke dette i sammenheng med hva jeg er ute etter å finne svar på. Derfor er den kvalitative metoden den metoden som ble brukt i denne oppgaven.

Innsamlingsstrategien innenfor den kvalitative metoden jeg har valgt å benytte meg av er intervju. Gjennom intervju får jeg fanget opp deltagerens perspektiver eller deres opplevelser av erfaringer i en naturlig setting. Problemstillingen min er retningsgivende for å bruke intervju som innsamlingsstrategi på grunn av at jeg skal få deltagernes erfaringer på situasjoner som har oppstått og deres opplevelse av dem. For å få tak i disse opplevelsene er å ha en samtale med dem den eneste muligheten. (Postholm, 2011, s. 43.)

Jeg har utarbeidet en delvis strukturert intervjuguide, hvor jeg har utarbeidet noen spørsmål og tema som informanten skal snakke om, men rekkefølgen på temaene og spørsmålene bestemmes underveis. Dette for at informanten skal kunne fortelle fritt, men at jeg samtidig skal få svar på det som er viktig i forhold til problemstilling. Det kvalitative forskningsintervjuet blir en samtale mellom meg som forsker og intervjupersonen.

2.2 Planlegging av datainnsamling og adgang til felten

Problemstillingen min ble retningsgivende for intervjuguiden. Problemstillingen skal reflekteres over fra informanten sin side ut fra spørsmålene som er formulert på forhånd. I intervjuguiden (se vedlegg s. 28) har jeg utarbeidet spørsmål som ikke er retningsgivende for informanten. Spørsmålene blir besvart ut fra informantens egen kunnskap og erfaringer. Den fiktive fortellingen oppgaven startet med, fikk informantene under intervjuet. Jeg valgte å gjøre det på denne måten for å sette problemstillingen min i et perspektiv, og at informantene skal kunne reflektere over hvordan det kan være i barnehagehverdagen.

Denne studien er basert på 2 intervjuer av to barnehagelærere. Intervjuene er ca. 40 minutter lange. Som nevnt har jeg utarbeidet en intervjuguide på forhånd. Etter at jeg hadde intervjuet informant 1, fant jeg ut at jeg ville ha svar på et spørsmål til. Spørsmålet er: «hva tenker du om betydningen av personalets kompetanse? Hvorfor er det viktig/hvorfor ikke?» Informant 1 hadde ikke mulighet til å svare meg på dette spørsmålet, men hun hadde svart indirekte på spørsmålet fra intervjuet.

For å få adgang til felten sendte jeg mail til flere barnehager i to forskjellige kommuner. Mailen ble sendt til styrerne ved barnehagene. Deretter tok pedagogiske ledere som var villig til å stille til intervju kontakt med meg på mail. Tidspunkt og sted ble avtalt over mail.

2.3 Utvalg av informanter

Jeg foretok et strategisk utvalg av informanter. Jeg valgte ut informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og oppgavens teoretiske perspektiver. (Thagaard, 2016, s. 60.)

Jeg har valgt å gi informantene fiktive navn. Informant 1 har det fiktive navnet Trude, og informant 2 Frida. Trude er en tidligere praksislærer som jeg vet har erfaring fra temaet tidligere. Hun er ansatt i barnehagen som pedagogisk leder. I praksisperioden fikk jeg se litt hvordan de jobber med utagerende atferd og at de har fokus på temaet. Frida jobber i en flerkulturell barnehage i en annen kommune enn Trude. Frida er også ansatt som pedagogisk leder i en barnehage i en annen kommune enn Trude. Jeg hadde informasjon om at barnehagen Frida jobbet i hadde flere flerkulturelle barn, og valgte derfor å spørre Frida om hun var villig til å stille på intervju. Jeg har valgt å knytte oppgaven til minoritetsbarn som kan få en utagerende atferd på grunn av lite/manglet utviklet andrespråk. Jeg visste på forhånd at begge barnehagene hadde minoritetsspråklige barn i barnehagen, og dermed hadde kunnskap om minoritetsspråklige barn.

2.4 Beskrivelse av gjennomføring

Informantene ønsket at intervjuet skulle foregå på barnehagene. Derfor dro jeg til barnehagene for å intervju dem. Begge intervjuene foregikk på møterommet i barnehagene. Intervjuene ble gjennomført uten noen forstyrrelser. Intervjuet er et semistrukturert intervju, hvor intervjuet ikke ble spørsmål-svar, men heller et intervju som er preget av en samtale. Informantene kom med innspill etter hvert, og intervjuguiden ble ikke fullt fra topp til bunn, men heller litt fra spørsmål til spørsmål. Informantene svarte godt ut fra egne meninger og eksempler, noe som gjorde at samtalene gikk lettere. Jeg opplevde informantene som interesserte og engasjerte i temaet, noe som gjorde at jeg fikk meningsfulle svar.

Siden jeg fikk svar ut fra egne opplevelser og følelser skapte jeg som intervjuer en atmosfære. (Bergsland, 2016, s. 71.) Jeg som intervjuer gikk inn i barnehagene med et åpent blikk. Min førforståelse til dette temaet er at temaet er en viktig del av barnehagehverdagen. Jeg har selv observert og sett situasjoner i barnehagen hvor personalet har hatt liten kunnskap om temaet og dermed handlet deretter. Jeg hadde ikke tenkt meg på forhånd hvilke svar jeg skulle få i intervjuene. Jeg tilpasset atferden slik at jeg skulle bli møtt som en nysgjerrig intervjuer. Jeg som forsker må beholde roen for å skape en trygg atmosfære. Siden jeg tok opp intervjuet på båndopptaker hadde jeg full oppmerksomhet om det som sier og dermed var fullt og helt til

stede i samtalen. Siden jeg kjente til forskningsdeltakernes bakgrunn var jeg bevisst på at både Frida og Trude hadde kunnskap om temaet. (Postholm, 2011, s. 82.) Før intervjuene ble gjort, valgte jeg å øve på min rolle ved hjelp av rollespill. På den måten unngår man å stille ledende spørsmål, slik at det er informantens perspektiv som kommer i forgrunnen. (Postholm, 2011, s. 83.)

2.5 Analysearbeid

Analysearbeidet har vært arbeidskrevende og morsomt. Når en sitter med et stort materiale en har samlet inn er det utfordrende å vite hvor en skal begynne. Samtidig som det er utfordrende er det spennende å se på det man har funnet og hvilke konklusjoner en kommer frem til.

Arbeidet med problemstillingen og planleggingen danner utgangspunkt og struktur for analysen. Du vet på forhånd hva du ønsker å ha svar på, og leter dermed spesifikt etter noe som kan hjelpe deg for å komme nærmere fram til en konklusjon av problemstillingen.

(Everett & Furseth, 2012, s. 145.)

Når dataen er samlet inn, må det ordnes og systemiseres. Dette for å gi meg oversikt slik at jeg får vurdert hvorvidt materialet kan belyse problemstillingen. Dette for å få greie på hvilke opplysninger jeg har, og hvilke jeg mangler. Samtidig så gjør det meg i stand til å begynne å vurdere materialet med henblikk på materialets pålitelighet og gyldighet. Dette for at jeg skal avgjøre hvor sikre konklusjoner jeg kan trekke. (Everett & Furseth, 2012, s. 145.)

For å systemisere innsamlet materiale har jeg komprimert for å få oversikt. Jeg brukte problemstillingen min som en ramme som jeg tok utgangspunkt i. For å komprimere har jeg klassifisert teksten i forhold til noen sentrale kategorier. Når jeg ordner materialet, fikk jeg gode ideer og tanker som jeg noterte på et eget ark, for så å bruke dette senere.

2.6 Metodekritikk

Når en kategoriserer intervjuet er det viktig å ikke blande sammen den informasjonen som kommer frem i materialet og mine egne kommentarer og fortolkninger. (Everett & Furseth, 2012, s. 146.) Analysen av intervjuet blir preget av forskerens ideologiske ståsted. Postholm mener at egne erfaringer påvirker forskningen. (Postholm, 2011, s. 23.) I mitt tilfelle har jeg en bror som er diagnostisert med ADHD. I den forbindelse har han hatt en del utagerende atferd i enkelte situasjoner. Derfor har jeg allerede erfaring rundt temaet fra tidligere. Dette kan være med på å påvirke analysen av intervjuet. Jeg som forsker kan ikke være verdinøytral. Dermed er bevissthet rundt at egne erfaringer kan påvirke forskernes analyse sentralt. Thaagård nevner dette med hermeneutikk. Hermeneutikk handler om at det ikke

finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere måter. Meninger kan bare forstås i lys av det som studeres er en del av sammenhengen. Intervjuet må forstås i lys av helheten. (Thagaard, 2016, s. 41.) Her ser vi at det som informantene mener må sees i lys av tematikken oppgaven handler om, og mine egne erfaringer rundt tematikken.

2.7 Ethiske retningslinjer

Informanten har skrevet under på et informert samtykke (se vedlegg s. 27) hvor det er presisert at det er frivillig å delta i studien. Informanten kan når som helst trekke seg fra å være med på oppgaven. I oppgaven har informantene fått fiktive navn, noe som er med på å skjule identiteten deres. Ethiske retningslinjer handler også om at jeg som forsker utviser redelighet og nøyaktighet i presentasjonen av forskningsresultatet. (Thagaard, 2016, s. 24.) Informantene har på forhånd blitt opplyst om at jeg skal bruke lydopptak under intervjuene. Da ble de også informert om at dataen blir anonymisert.

3.0 Teori

Jeg ser på barnehagen som en unik arena for å oppleve vennskap og trygghet. I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for ulike teoretiske innfallsvinkler som er til nytte for å finne svar på problemstillingen min.

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Som vi ser skal barnehagen være et sted hvor barn opplever et positivt samspill med barn og voksne. For å få til dette er personalets kompetanse og holdninger viktig. Barn som kan få en negativ kroppslig atferd på grunn av lite utviklet språk kan ofte ha vanskeligheter med å få positive samspill med andre barn og voksne.

3.1 Kompetanse

Kompetansebegrepet er et begrep som jeg ser på som vidt. For å forstå hva kompetanse er og hva kompetanse handler om, så velger jeg å trekke frem tilværelseskompetanse som et begrep for å forstå. KvaS-modellen som den danske psykologen Jan Tønnesvang har utviklet er en modell for kvalifisert selvbestemmelse. Modellen viser fire grunnformer av tilværelseskompetansen som mennesket må utvikle for å føre en funksjon- og livsdyktig tilværelse i spenningsforholdet mellom seg selv og sine omgivelser – i relasjon, kultur og

samfunn. (Kibsgaard, 2018, s. 22) Tønnesvang fanger opp det som må være helheten rundt personalets kompetanse i samhandling med barn ved å knytte tilværelseskompetansen til faglighet (teknikalitet), deltakelse (sosialitet), føleevne (sensitivitet) og omtanke (refleksivitet). Faglighet og deltakelse har en handle-side (techne) og en vite-side (episteme), dette knytter Tønnesvang til personalets engasjement, praktiske sans og visdom, som Aristoteles kalte fronesis. Føleevne og omtanke knytter han til en viten-side og en være-side som innebærer refleksjon over erfart kunnskap og evne til å være i kontakt med seg selv. (Kibsgaard, 2018, s. 22.) Kompetanse handler derfor om å kunne håndtere ting i verden på grunnlag av viten om hva disse tingene er og hvordan man håndterer dem. Kompetanse handler om noe som er både utadrettet handling og innadrettet selvrefleksjon.

3.2 Betydningen av personalets kompetanse

Problemstillingen handler om personalets kompetanse. Jeg vil nå presentere noen teorier om hva betydningen av personalets kompetanse har for barn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk med andre i gruppen.

Gotvassli forklarer at sammenhengen mellom læring, kunnskapsutvikling og kompetansen endrer/påvirker vår atferd. (Gotvassli, 2017, s. 99.) Mye av kompetansen vi sitter inne med påvirker våre handlinger og holdninger i barnehagen. Problemstillingen min handler om personalets kompetanse, men siden holdningene blir preget av den kompetansen en sitter inne med, velger jeg derfor å trekke inn holdninger.

Holdningene våre overfor barn blir utviklet gjennom viten/kunnskapen vår og følelser vi har til barnet. Holdningene våre påvirkes også av det miljøet vi er i. (Haugen & Skogen, 2014, s. 106.) Vi ser her at den kunnskapen vi har, utvikler de holdningene vi har overfor barn. Om personalet har liten kunnskap om hvorfor barn handler slik de gjør, så kan det skje at barnet blir stemplet som et utagerende barn, som jeg nevnte tidligere. Forholdene mellom handling og atferd er noe en ikke bør ta for gitt. Ofte sier personalet at de støtter flerkulturelle barn og atferden barna kan få av å ikke dele språk, men atferden som blir utvist i praksis trenger ikke å stemme med personalets handlinger. (Haugen & Skogen, 2014, s. 107.)

Emilie Kinge er en forfatter med førskolelærer utdanning og embetseksamen i spesialpedagogikk. Hun har også arbeidet en årrekke i PP-tjenesten. Kinge skriver i sin bok «utfordrende atferd i barnehagen» at «Våre holdninger og handlinger er med på å påvirke direkte det som skjer i barnet, og det som skjer mellom barnet og andre» (Kinge, 2015, s. 18). Som oftest er våre handlinger og uttrykk med på å forsterke barns atferd. (Kinge, 2015, s. 18.)

Hvordan personalet er mot barna i kontakt og samhandling og hvilke holdninger de voksne har overfor barna, viser hvordan en anerkjenner seg selv og andre. Når en er anerkjennende betyr det at vi er lyttende, innlevende, aksepterende og ekte i de vi sier og gjør. (Skrove, 2012, s. 139.) Vi ser her at hvordan vi er sammen med barna, påvirker hvordan barna er med oss, og de andre barna i barnehagen. Om vi gir barna en positiv holdning hvor vi er spørrende, undersøkende, nysgjerrig på hva deres atferd er et uttrykk for, blir også barna mer nysgjerrige på oss. (Kinge, 2015, s. 18.) Barn som utviser negativ atferd i barnehagen får ofte mange negative reaksjoner både fra jevnaldrende og fra pedagoger. Dette gir store konsekvenser for deres tilpasning på de arenaene det trengs. (Drugli, 2013, s. 137.)

Om en holdning overfor et barn eller en barnegruppe skal endres, så er det kunnskapen og følelsene som må påvirkes. En må tilføye personalet kunnskap, samtidig som en berører følelsene til personalet. Dette kan være kunnskap om hvorfor barn kan reagere på en negativ kroppslig måte, og vise en film hvor et utagerende barn blir mobbet for å berøre følelsene til personalet. På en slik måte kan holdningene til personalet endres over tid. (Haugen & Skogen, 2014, s. 108.)

Om de ansatte i barnehagen lytter, har tro på og anerkjenner barnets uttrykks måte, gir det de ansatte en innsikt i barnas indre forutsetninger og kan være med på å motvirke negativ atferd. Det kan også gi ansatte en økt forståelse av barnets handlinger ved at vi får innsikt i barns indre og ytre liv. (Kinge, 2015, s. 15.)

3.3 Begrepet «utagerende atferd»

I oppgaven har jeg valgt å bruke begrepet utagerende atferd. Jeg skal nå presentere noen teoretiske innfallsvinkler på hva utagerende atferd er. I litteraturen er det flere begreper som blir brukt, som normbrytende atferd, utfordrende barn og atferdsvansker. Som jeg skrev innledningsvis ønsker jeg at oppgaven skal handler om den negative atferden som kan komme av at barna ikke deler språk, og ikke se på utagerende atferd som et stempel på barna. Dette er grunnen for at jeg velger å bruke begrepet utagerende atferd.

Andershed & Andershed bruker begrepet normbrytende atferd. De forklarer at normbrytende atferd er atferd som bryter det vi ser på som den normale normen. (Andershed & Andershed, 2007, s. 23.) Normbrytende atferd kan ikke sammenlignes som utagerende atferd. Dette på grunn av at normbrytende atferd handler om både aggressiv, utagerende oppførsel og ikke-aggressiv normbrytende atferd som for eksempel regelbrudd. (Andershed & Andershed, 2007, s. 23.) Jeg kan se at normbrytende atferd inneholder noe mer enn bare den aggressive

atferden, men at utagerende atferd også kommer inn under normbrytende atferd. På grunn av at utagerende atferd handler om atferd som bryter normer. Derfor velger jeg å kunne sammenligne den aggressive versjonen av normbrytende atferd, og utagerende atferd.

Kinge skriver om de utfordrende barna. Vi vet at barn kan utfordre oss voksne og andre barn med sin kommunikasjon. Kinge påpeker at barna ikke er utfordrende, men at det handler om hva som gjør at personen opplever barn som utfordrende. (Kinge, 2015, s. 10.) Om en snakker om at barna er utfordrende, blir dette stigmatiserende og en definisjon som vil stemple barna. (Kinge, 2015, s. 10.) Barnas reaksjon og atferdsuttrykk kan betraktes som kommunikasjon. (Kinge, 2015, s. 11.)

Atferdsvansker blir brukt om uakseptabel og/eller normbrytende atferd som forekommer i barnehagen. (Drugli, 2013, s. 135.) Men da kan vi stille oss spørsmålet om hvilken atferd er vanskelig? Og for hvem? Det er som regel når barn i barnehagen ofte utviser en negativ atferd som oppstår i sosiale problemsituasjoner sammen med andre barn i barnegruppen. Når atferden er hyppig og intens og går utover barnets funksjon i sosialt samspill, snakker man om atferdsvansker. (Drugli, 2013, s. 136.) Atferden kan være vanskelig for både barna og pedagogen, men jeg tenker at atferden er mest vanskelig for barnet selv. Jeg skal komme nærmere inn på dette senere i oppgaven.

Med disse teoretiske innfallsvinklene har jeg da valgt å bruke begrepet utagerende atferd i denne oppgaven. Folkman beskriver de utagerende barna i sin studie som barn som forstyrrer ro og orden og etterlater seg gråtende barn og sinte, fortvilende voksne. (Folkman, 1999, s. 85.) Dette beskriver at utagerende atferd har flere årsaker til handlingen. Bundgaard & Gulløv forklarer at utagerende atferd er en komplisert sosial prosess hvor det er flere mennesker som deltar i den. (Bundgaard & Gulløv, 2008, s. 169.) Utagerende atferd må sees i motsetning til hva som er normalt og ikke-problematisk. (Bundgaard & Gulløv, 2008, s. 133.)

Vi ser at begrepene går ganske inn i hverandre. Alle begrepene handler om barn som reagerer på en negativ kroppslig måte. Begrepet utagerende atferd gir ikke barn et stempel, og det handler mer om situasjonen som oppstår. Derfor velger jeg å fortsette å bruke begrepet utagerende atferd videre i oppgaven.

3.4 Språkets betydning

Problemstillingen omhandler barn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Jeg skal nå presentere noen teoretiske innfallsvinkler på hvilken betydning språket har for kommunikasjonsmuligheten for barn.

Kommunikasjon er noe som oppstår når en har et ønske om å formidle noe. (Giæver, 2015, s. 59.) Barn samhandler gjennom kroppsspråk og lek med lyder for å forstå verden rundt seg. Barna er avhengige av at de voksne bekrefter barnas uttrykksmåter og setter ord på barnas inntrykk og opplevelser. Dette for å få utvikle barnas talespråk, begrepsforståelse og ordforråd. (Aasgaard, 2016, s. 24.)

Når barn ikke snakker andrespråket, bør barna gis mulighet til å samhandle på andre måter enn gjennom verbalspråket. Barnas nonverbale språk styres av kroppslig og følelsesmessig engasjement. Derfor er det av betydning at barnehagepersonalet tilrettelegger og bruker aktiviteter som ikke krever norsk språk. (Giæver, 2015, s. 34.) Det er derfor like viktig å prøve å forstå barns nonverbale kommunikasjon.

Kommunikasjonen mellom voksne og barn som snakker eller forstår lite norsk vil nok være basert på enkle verbale ytringer og kroppsspråk. Dette kan føre til misforståelser og informasjon som barnet går glipp av. (Kanstad, 2015, s. 117.)

Reaksjoner og uttrykksmåter har alltid en årsak. Når barn mangler ord og språk for å kommunisere følelser, ønsker og behov, kommuniserer de til oss gjennom handlinger. (Kinge, 2015, s. 15.)

4.0 Funn og drøfting

I dette kapitlet skal jeg gå igjennom sentrale funn som kom frem gjennom innsamlingsmaterialet. Dette vil jeg gjøre for å komme nærmere inn på et svar på problemstillingen min. Jeg trekker fram et og et funn, for så å drøfte dette opp mot teorikapitlet. Til slutt trekker jeg alt opp mot problemstillingen min, for så å reflektere over hvordan funnene og teorien har hjulpet meg til å finne svar på problemstillingen.

4.1 Begrepet utagerende atferd

Som jeg skrev om i teorikapitlet så har jeg brukt begrepet utagerende atferd i denne oppgaven. Under intervjuene handlet et av spørsmålene om hva informantene legger i begrepet utagerende atferd. Det første funnet er at Trude svarer «Utagerende atferd. Da er det en atferd

som kanskje ikke står helt til situasjonen. En atferd der barnet mangler selvregulering.» I svaret til Trude kommer hennes faglige kompetanse til uttrykk. Slik som Tønnesvang forklarer handler personalets kompetanse om tilværelseskompetanse som er knyttet til faglighet, deltakelse, føleevne og omtanke. (Kibsgaard, 2018, s. 22.) Om personalet har den faglige kunnskapen, deltakelsen sammen med barn, følelsen for hvordan og hvorfor barn reagerer slik de gjør og omtanke for barns vilje til å uttrykke seg har personalet kompetanse på feltet. I denne sammenhengen ser vi at Trude har den faglige kompetansen. Det Frida legger i begrepet utagerende atferd er at barna for eksempel i en leksituasjon plutselig slår eller skubber på et eller annen slags vis, på grunn av at de ikke klarer å kommunisere verbalt. I dette funnet ser vi at vi alle legger forskjellig i begrepene. Ut fra informantene så er utagerende atferd noe fysisk av en eller annen form som ikke står opp mot forventningene. Når vi jobber med barn ser vi etter utfordringer og muligheter barnet har i hverdagen. Vi ser etter det som er «normalen», men hva er normalen? Om et barn har utfordringer i hverdagen kan det skje at vi behandler mennesker ulikt. I denne oppgaven handler det om at barn ikke deler språk med resten av gruppen, og på grunn av det så reagerer barnet kroppslig. Dette kan være en utfordring som ansatte i barnehagen ikke ser på som normalen. Barn kan få en merkelapp fra de ansatte som henger med barnet videre. Noe som også kan føre til at de ansatte ikke ser hva det egentlig problemet er, noe som igjen fører til at barnet ikke får den hjelpen de trenger. Vi ser også ut fra informantene at begrepet ikke gir barn et stempel, det er ikke «de utagerende barna,» men heller «en utagerende atferd.» Om vi skal knytte opp Tønnesvang sin teori om at kompetanse handler om å kunne håndtere ting i verden på grunnlag av viten om hva ting er og hvordan man håndterer dem opp mot utagerende atferd, så for å kunne håndtere utagerende atferd må en kunne vite hva utagerende atferd er. Her handler det også om hvorfor barn reagerer som de gjør. Derfor er et av funnene av innsamlingsmaterialet hva utagerende atferd er. Som Trude og Frida viser så er da utagerende atferd ikke noe barnet har, men mer noe barnet kan få ut fra en situasjon. Ut fra Tønnesvang sin teori, har dermed personalet kunnskap om hva utagerende atferd er, og kan dermed håndtere situasjoner som oppstår. (Kibsgaard, 2018, s. 22.)

Som jeg nevnte innledningsvis, så er det akkurat dette jeg ønsker å påpeke. At det ikke er barnet som er utagerende, men situasjonen som oppstår som gjør at barnet kan reagere på en utagerende måte. Igjen kan vi se på dette med sosiale konstruksjoner. Vi konstruerer en normal som vi forventer at alle barna skal følge, noe som kan gjøre at personalet ser barnet som er utagerende, men ikke hvorfor barnet er utagerende. Som Kinge også påpeker så er barns

reaksjoner og atferds uttrykk noe som kan betraktes som kommunikasjon (Kinge, 2015, s. 11.) Når et barn reagerer på en kroppslig negativ måte så kan det være for å kommunisere noe som de ikke greier å kommunisere verbalt. Jeg har i teorikapitlet presisert hvorfor språket er viktig for barnas atferd. Når barna ikke klarer å kommunisere verbalt, så kommuniserer de med kroppsspråk. Kommunikasjon handler om noe som oppstår når en har et ønske om å formidle noe. (Giæver, 2015, s. 59.) Barna som har et lite utviklet andrespråk leker med lyder og bruker kroppsspråket for å forstå verden rundt seg. (Aasgaard, 2016, s. 24.) Barnas reaksjoner og uttrykksmåter har alltid en årsak, derfor kan vi se på kroppsspråket som en kommunikasjon mellom to parter. (Kinge, 2015, s. 15.) Altså om et barn reagerer på en kroppslig negativ måte på grunn av at barnet ikke deler språk med andre i gruppen, kan dette være en måte å kommunisere på, eller å uttrykke en mening.

4.2 Minoritetsspråklige barn

Funnet fra intervjuene med informantene var at både Frida og Trude var opptatt av observasjon, og kartleggings verktøy for å kartlegge hvor barna lå i forhold til normal språkutvikling. Både Frida og Trude nevner Tras. Trude trekker også fram dette med å synge for barna. Hun er opptatt av å nynne for barna. «Jeg jobber på en småbarnsavdeling og når det gjelder språk som en utfordring så kan det kanskje bli enda bedre med bare nynning. (...) Når vi nynner fader Jacob kan det hende at barnet har hørt akkurat den samme melodien på sitt eget språk.» Dette kan vi knytte til kunnskap. Tønnesvang snakker om at viten er en del av kunnskapen og her viser begge informantene at de tenker over hva som kan hjelpe barna i å utvikle andrespråket. (Kibsgaard, 2018, s. 22.) Når personalet da har kunnskap så blir personalets holdninger endret til det positive. Det å ha forståelse over hvorfor barnet kan reagere slik det gjør. Reaksjonene og uttrykksmåtene til barna har alltid en årsak. Når et barn mangler verbalspråk for å kommunisere, kommuniserer barnet gjennom handlinger. (Kinge, 2015, s. 15.) Kartleggingsverktøy kan være en fin måte for å få forståelse på hvorfor barnet kan reagere kroppslig negativt. Da kan personalet se hvor barnet ligger i forhold til normal språkutvikling. Sang kan skape en bekreftelse og ro for barnet, slik at barnet føler seg trygg på omgivelsene og voksenpersonene som er rundt oss. Om personalet lytter, har tro på og anerkjenner barnets uttrykksmåte, får de ansatte en innsikt i barnas indre forutsetninger, noe som igjen kan være med på å motvirke negativ atferd. (Kinge, 2015, s. 15.) En måte å se barna og barnas andrespråkutvikling på er å bruke kartleggingsverktøy. Det skape trygge omgivelser, og det kan være å synge sanger som barnet er kjent med fra før av, eller eventuelt som Trude gjør, nynne sanger.

4.3 Språkets betydning

Oppgavens fokus er på barn som kan reagere kroppslig negativt i situasjoner hvor de ikke deler språk med andre. Informantene fikk informere om hva de tenker er viktig kunnskap personalet har i forhold til barn som ikke deler språk med andre. Begge informantene forteller at det er viktig at hele personalgruppen har kunnskap om barns språkutvikling. Slik at personalgruppen jobber sammen for å oppnå de målene, eller for å hjelpe barnet til å få et bedre andrespråk slik at barnet kan bruke verbalspråket til å ytre ønsker, følelser og behov istedenfor kroppsspråket. Trude forteller under intervjuet at det handler om at personalet er på barnas nivå. En må lære å kjenne barnet og viser at du som voksenperson er en trygg og støttende arena for barnet, slik at barnet på den måten prøver å forklare med ord, og prøver å forstå det som skjer rundt seg. Frida presiserer i intervjuet at det å se barnet og være til stede er viktig. Hun forteller at en ofte kan få høre fra andre barn at ting skjer i leken, slik at et barn slår, men om man faktisk observerer leken så er det noe helt annet som foregår. Det kan være slikt at barnet som slo kanskje ikke har ett godt nok utviklet andrespråk, slik at det barnet får ikke til å forklare hva som skjedde ved hjelp av verbalspråket. Kommunikasjon oppstår når en har et ønske om å formidle noe. (Giæver, 2015, s. 59.) Den kroppslige kommunikasjonen oppstår her på grunn av at barnet ønsket å formidle situasjonen verbalt, men ikke har et godt nok utviklet andrespråk for å gjøre dette. Barnas nødvendige språk styres ofte av kroppslig og følelsesmessig engasjement skriver Giæver (Giæver, 2015, s. 34.) Så om et barn blir frustrert eller oppgitt i leken, så blir det mest naturlige for et minoritetsbarn å si ifra om sine meninger med kroppsspråket. Så om de ansatte observerer leken og ser på hva som skjer inne i leken, kan det bli enklere for personalet å se at det er kanskje ikke barnet som slår som er et problem i seg selv, men nettopp dette med å uttrykke seg verbalt. Så det å se leken og være til stede, og ikke alltid høre på det barnet som roper høyest synes Frida er viktig. I teoretiskapitlet beskriver jeg teoretiske innfallsvinkler på hvilken betydning personalets kompetanse har. Her ser vi et funn i intervjuene som igjen beskriver betydningen av kompetansen til personalet. Blant annet så sier Gotvassli at personalets kunnskap påvirker atferden til personalet, og dermed også holdningene. (Gotvassli, 2017, s. 99.) Om personalet ikke har kunnskap om hva som skjer i leken og hva som gjør at barnet reagerer på en negativ kroppslig måte, så kan personalets tanker fort bli at barnet ikke kan å leke eller være sammen med andre barn, istedenfor å se hva som faktisk skjedde.

4.4 Følelser

Det å kommunisere følelser er noe av det vanskeligste vi gjør. (Kinge, 2015, s. 15.) Dette gjelder både barn og voksne uavhengig av språkferdigheter. Når en blir sint eller glad kan det fort bli vanskelig å kommunisere med verbalspråket. For eksempel kan man se at om et barn blir tatt ifra en leke, så kan barna uttrykke seg med å dytte eller slå. Eller når barna blir så glad når du kommer på jobb og slenger seg rundt halsen din uten å si hei først. Det er følelser som er vanskelige å si med ord, som man heller uttrykker gjennom atferden sin. I intervjuet med Trude så sa hun at det er viktig å lære seg selvregulering. «Det handler mye om det å lære seg følelser» sier hun i intervjuet. Akkurat slik som Tønnesvang skriver, hvor en må ha føleevne og omtanke som handler om refleksjon over erfart kunnskap og evne til å være i kontakt med seg selv. (Kibsgaard, 2018, s. 22.) Dermed ser vi at følelser og det å se barnet handler mye om kunnskapen til personalet. Barna viser uttrykk og reaksjoner på følelsene sine gjennom verbale og kroppslig væremåte. Den kroppslige væremåten trenger ikke å være et slag eller ett dytt, men det kan være et ansiktsuttrykk, gråt eller et smil. Trude spesifiserer at det å kjenne barna og barnas uttrykksmåter er viktig kunnskap, særlig for de flerspråklige barna. Når minoritetsbarn ikke deler verbalspråk, kan personalet forstå barnas ønsker og uttrykk ut fra kroppsspråket. Frida forklarer at barns uttrykk kommer fra følelsene barna sitter inne med. Barna uttrykker seg kroppslig for å formidle noe. Hun legger vekt på at de ansatte i barnehagen skal anerkjenne barns følelser og se mer på grunnen til hvorfor barn reagerer slik de gjør, enn å være mest opptatt av å kjeft på barna. Frida var også opptatt av at veldig vanskelige ting skulle sies til foreldrene over e-post eller telefon, dette på grunn av at det ikke skulle bli så mye negativt rundt barna når foreldrene kom for å hente de. Minoritetsbarn som ikke deler språk med andre har spesielt et behov for å bli forstått gjennom kroppsspråket. Derfor er det ekstra viktig å se og anerkjenne barnas uttrykk og følelser for å forstå barnets ønsker og behov ut fra kroppsspråket. Når barnet ikke har et godt nok utviklet verbalspråk til å forklare seg med ord, må de ansatte i barnehagen se og anerkjenne det språket minoritetsspråklige barn behersker, nemlig kroppsspråket. Frida tilføyer også at det kanskje av og til er lurt å se litt på hvilken atferd som får stor oppmerksomhet. Altså å «overse noe av den atferden som ikke er så nøye» sier hun. Drugli skriver jo at barn som utviser negativ atferd, ofte møter mange negative reaksjoner både fra jevnaldrende og fra pedagoger. (Drugli, 2013, s. 137.) Vi ser her at barna som kan få en negativ kroppslig holdning ofte får mange negative reaksjoner. Når en pedagog reagerer negativt, så er det ofte at barna også tar etter og de begynner også å reagere negativt. Hvordan føler barnet det da når alt blir negativt rundt

han/hun? Jeg tenker at det umulig kan bli lettere for barnet å kommunisere følelser verbalt istedenfor kroppslig, om det er mye negativitet rundt barnet.

4.5 Kunnskap

Begge informantene viser at de har stor kunnskap om temaet og at de har fokus på temaet. Grunnen for at jeg oppfattet det slik var på grunn av at informantene kom med egne eksempler og egne meninger. Som nevnt i teorikapitlet så er kunnskapen til personalet viktig for å få gode holdninger til barnet og barnets utfordringer. I teorikapitlet viste jeg til KvaS-modellen som Jan Tønnesvang har utviklet. Som den sier så er kompetanse noe som både er utadrettet handling og innadrettet selvrefleksjon. (Kibsgaard, 2018, s. 22.) En må altså kunne håndtere ting som skjer på grunnlag av viten om hva disse tingene er og hvordan man håndterer dem. I denne sammenhengen blir det altså at personalet må kunne håndtere utagerende atferd og vite hva det er. I teorikapitlet blir flere begreper utdypet. Jeg har i oppgaven valgt å bruke begrepet utagerende atferd, som handler om å reagerer på en negativ kroppslig måte. Her tenker altså jeg at en må prøve å forstå barnet og hvorfor barnet reagerer slikt det gjør og i hvilken sammenheng, for å kunne få kunnskap og håndtere situasjonen på best mulig måte. Frida sier i intervjuet at hun mener det er viktig å ha kunnskap om atferd og se utfordringer som barnet har med atferd for å kunne støtte barna på best mulig måte. Jeg tenker at det kan være å se barnet, lytte til barnets ønsker å behov. Kinge skriver at relasjonen mellom barnet og personalet er nødvendig for å forstå barnet, slik at personalet kan hjelpe barnet på best mulig måte. (King, 2015, s. 29.) Trude sier under intervjuet at det er viktig å ha kunnskap om hvorfor barnet reagerer slikt det gjør. Altså det sosiale rundt barnet. Med det sosiale mener jeg at atferden alltid har en årsak. I denne oppgaven handler det om minoritetsbarn som ikke deler språk med andre i gruppen. Når for eksempel et minoritetsbarn blir tatt ifra en leke, også velger barnet å reagere med å slå til det barnet som har tatt leken, så kan vi tolke dette på en måte slik at dette barnet ikke har et godt nok utviklet andrespråk for å uttrykke sine ønsker verbalt. Minoritetsbarnet får kanskje ikke til å fortelle barnet med ord at barnet ønsker tilbake leken, og reagerer derfor med å slå til barnet. Dette for å kunne håndtere situasjoner, og for å kunne støtte barnet videre med utfordringer barnet kan ha.

4.6 Utagerende atferd i barnehagen

Som jeg nevnte i teorikapitlet henger kompetanse og holdninger tett sammen. Haugen og Skogen skriver at holdningene personalet har overfor barn blir utviklet gjennom viten/kunnskapen vår og følelser vi har til barnet. (Haugen & Skogen, 2014, s. 106.) Et av funnene i intervjuene er at begge informantene har opplevd holdninger til utagerende atferd i

situasjoner hvor barnet ikke har hatt tilstrekkelig godt nok verbalspråk til å formidle følelser, tanker og meninger gjennom verbalspråket. Frida nevner at «dette opplever vi daglig, men mest i starten av barnehageåret.» Hun begrunner det med at det er på grunn av at da kartlegger de barns språkutvikling. Altså at personalet har lite kunnskap om hvor barnet er i forhold til språkutviklingen. Det kan hende at personalet får en slik holdning som i den fiktive fortellingen at barnet ikke kan eller at barnet bare ødelegger, siden de ikke har tilstrekkelig nok kompetanse på hvor langt barnet er kommet i språkutviklingen sin. Trude nevner også at hun opplever slike situasjoner i starten av barnehageåret. Dette på grunn av at barna ikke er inne i barnehagerutinene enda. Trude snakker også om at de fleste tilfeller av utagerende atferd skjer i overgangssituasjoner. Situasjonene blir utydelige og barna kan oppleve at de ikke skjønner hva som skjer, samtidig som de ikke har et godt nok utviklet andrespråk for å kunne forklare seg verbalt. I overgangssituasjoner som for eksempel når barna er i frilek og skal kle på seg er det noe nytt som skjer «som kanskje ikke barnet er helt klar over hva som skal skje. Kanskje er ikke barnet helt inne i barnehagerutinen enda, eller barnehagens struktur» sier Trude. Her viser Trude at hun har forståelse for barna, hun viser empati og har kompetanse på hvorfor barnet kan reagere slik det gjør. Ut fra dette funnet ser vi at kunnskapen om at barn kan reagere på en kroppslig negativ måte når de ikke har et godt nok utviklet verbalspråk blir aktuelt. Når en har kunnskap om det så kan en hjelpe barn med å for eksempel bruke tegn til tale, slik at barna forstår hva som skjer og ikke reagerer på en kroppslig negativ måte. Det kan da være dytting, slåing eller biting av andre barn eller personalet. Giæver skriver at det er rav betydning at barnehagepersonalet bruker aktiviteter som ikke krever norsk språk. Noe som gjør det like viktig å prøve å forstå barnas nonverbale kommunikasjon, for å forstå og hjelpe barnet på best mulig måte. (Giæver, 2015, s. 34.)

4.7 Gjenkjennelse i den fiktive fortellingen

Den fiktive fortellingen som er innledende for oppgaven, hadde jeg med meg på intervjuene. Informantene fikk lese gjennom fortellingen og komme med kommentarer om hva de mener om situasjonen. Frida sier med en gang når hun har lest den fiktive fortellingen at dette er en kjent situasjon. Denne situasjonen har hun sett flere ganger når hun har jobbet i barnehagen. Frida presiserer at dette ikke bare skjer med flerkulturelle barn, men generelt barn som kan ødelegge i leken. «Hun kommer ikke i konflikt på en måte, hun blir bare utestengt siden hun er kjent for å ødelegge leken» sa Frida under intervjuet. Her snakker hun om en jente som har en sjelden diagnose. Frida presiserer at det skjer lignende episoder i barnehagen, og at dette er noe de må jobbe med. Når vi diskuterte denne fiktive fortellingen så sier Frida at barna

kommer i et slikt «spor» hvor alle ser på barna som kan reagere negativt kroppslig som barn som ødelegger og ikke kan leke med andre. I teorikapitlet skrev jeg litt om holdningene til personalet. Kompetansen vi sitter inne med påvirker våre handlinger og holdninger i barnehagen (Gotvassli, 2017, s. 99.) Om personalet har lite kunnskap, kan dette føre til dårlige holdninger overfor barna, men om personalet har mye kunnskap fører dette til gode holdninger overfor barna som kan reagere på en kroppslig negativ måte i situasjoner hvor barnet har for lite utviklet verbalspråk for å uttrykke seg verbalt. Jeg tenker her at det sammenhengen mellom kunnskap og holdninger problemstillingen handler om. Fordi holdningene blir påvirket av den kunnskapen personalet har.

Trude forklarer at gutten i den fiktive fortellingen ikke gjør noe galt. «Han er bare i lek, han vil bare være med på leken og han er god utvikling fordi han ser jo på vikaren og lur på om dette er greit» sier Trude. Her ser vi igjen at det er de voksne i den fiktive fortellingen som har dannet seg et bilde av barnet, uten å tenke over grunnen til hvorfor barnet reagerer slikt det gjør. Haugen & Skogen skriver at de holdningene vi har overfor barn er basert på viten/kunnskapen vår og følelser vi har til barnet, samt at holdningene våre påvirkes av det miljøet vi er i. (Haugen & Skogen, 2014, s. 106.) Når assistenten og vikaren snakker over hodet til barna om et barn på denne måten danner både det barnet et bilde av seg selv, og de andre barna danner et bilde av det barnet. «Det som er trist her er jo den voksne da. (...) Barna kan jo tolke det feil, og de har jo ører de også så når de hører hva de voksne snakker om, og når de hører at gutten ikke kan leke, så tror de at gutten ikke kan leke. Gutten tror det og de andre barna rundt tror det» sier Trude under intervjuet. Dette ser jeg på som et eksempel på hvordan holdningene våre er basert på kunnskapen, og at holdningene våre påvirkes av miljøet. En ting er holdningene blant personalet, men barnas holdninger blir også påvirket av de voksnes holdninger. «Våre holdninger og handlinger er med på å påvirke direkte det som skjer i barnet, og det som skjer mellom barnet og andre» (Kinge, 2015, s. 18.) Som vi ser så er det flere teoretikere som viser til det at våre holdninger overføres til barna.

For å komme inn på problemstillingen til oppgaven, så ser vi jo her hvilken betydning personalets kompetanse har for minoritetsbarn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Siden våre holdninger blir påvirket av den kunnskapen vi sitter inne med, så har jo kompetansen stor betydning for barn som ikke deler språk med andre i gruppen. Om personalet har liten kunnskap så kan det bli slik Frida sier i intervjuet at barnet kommer i et «spor» hvor barnet ikke blir sett på som en god lekvenn, men heller som en som bare ødelegger for andre. Og som Trude sier i intervjuet så kan det bli slik

at når personalet tror at barnet ikke kan leke med andre, så tror barna også dette. Dermed så kan man få en forestilling om hvordan barnet er når han/hun leker med andre, istedenfor å se barnet og hjelpe barnet med de utfordringene som ligger til grunn.

Hedstrøm skriver at «barnet er ikke vanskelig, det gjør så godt det kan» (Hedstrøm, 2015, s. 61). Dette sitatet ser jeg på som et godt sitat. Det viser at det er ikke barnet i seg selv som er et problem, men heller det sosiale rundt barnet. Barnet i denne sammenhengen deler ikke språk med de andre barna i gruppen, noe som gjør at det er det som er grunnen til at barnet kan reagere kroppslig negativt. Det er ikke barnet i seg selv som vil gjøre andre noe vondt, men heller det at barnet ikke greier å uttrykke seg verbalt, og uttrykker sine følelser, ønsker og behov kroppslig. Derfor heter oppgaven «det er aldri barnet du skal forandre, det er pedagogen.» Pedagogen må se barnet og grunnen til hvorfor barnet reagerer slikt det gjør, og ikke se på barnet som et problem i seg selv. Altså en må forandre pedagogens bilde av barnet. Hedstrøm forklarer også at det kan være vanskelig for pedagogen å innta barnets perspektiv for å virkelig forstå hvordan barnets behov og ønsker arter seg. Det handler ikke om at pedagogen ikke vil, men heller at pedagogen opplever at de ikke har tid til alle barna i de store barnegruppene. (Hedstrøm, 2015, s. 103.) Som jeg ser på dette, så handler det om kunnskap. Kunnskap blant hele personalgruppen og ikke bare pedagogen. Om hele personalgruppen har kunnskap om hvorfor barn kan reagere på en kroppslig negativ måte kan alle være behjelpelig på å se barnet og bekrefte barnets følelser, ønsker og behov. Trude forklarer i intervjuet at det handler om å se barnas følelser å prøve å forstå barna. Å se barna for det de er, istedenfor å lage seg forestillinger om hvordan barnet er. Frida nevner i intervjuet at om en har «kompetanse så forstår du mer sammenhengende og utfordringene barnet har og hvordan barnet har det.» Dette blir litt av det jeg har skrevet, at personalet ser barnet for den de er, istedenfor å se bare barnets problemer. Kunnskapen om språkutviklingen og at språket kan være en grunn for at et barn reagerer på en kroppslig negativ måte er viktig for å forstå barns atferd. Når personalet har kunnskap om dette, kan det bli enklere å hjelpe barnet på best mulig måte.

5 Avslutning

Innledningsvis startet oppgaven med en fiktiv fortelling. Denne fortellingen belyser ganske godt hvorfor kompetansen til personalet har betydning i arbeidet med utagerende atferd i barnehagen. Jeg har valgt å knytte problemstillingen min opp mot barn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre barn i gruppen. Personalet i den fiktive fortellingen sier til vikaren at barnet ikke kan leke og bare forstyrrer de andre barna i leken over hodet på barnet. Dette ser jeg på som en negativ situasjon som viser at personalet har lite kunnskap om hvorfor barnet reagerer slik det gjør. Ut fra den fiktive fortellingen er det vanskelig å si konkret hva som gjør at personalet har den holdningen til barnet, og hvorfor den ansatte velger å handle slik. Det vi kan tenke oss er at det er alt for lite kunnskap om barnet og om barnets bakgrunn.

Gjennom to intervju har jeg fått inn mye data, som jeg har bearbeidet med for å finne funnene. I metodekapitlet blir det forklart både utfordringer og muligheter med slike intervju. Jeg har også gått nærmere inn på hva et intervju er og hvordan jeg har utdypet intervjuguiden. I drøftingen har jeg valgt å gi informantene fiktive navn. Informant 1 blir kaldt Trude og informant 2 blir kaldt Frida. Dette har jeg valgt for at drøftingen skal bli mer personlig og det skal bli en slags struktur i oppgaven.

Før jeg startet arbeidet med bacheloren leste jeg meg opp på teorier og teoretikere som skrev om utagerende atferd i barnehagen. Jeg har lagt vekt på Emilie Kinge sin bok, «utfordrende atferd i barnehagen.» Dette på grunn av at hun setter ikke et stempel på barnet og hun er konkret og kommer med eksempler. Poenget med denne oppgaven var å forstå at det kan være en begrunnelse for at barnet reagerer slikt det gjør, istedenfor å tenke at barnet er problematisk eller bare ødelegger leken som det ble vist i den fiktive fortellingen. Det å ha en forståelse for barnet, og se barnets muligheter og utfordringer kan være med på å hjelpe barnet videre, og være med på å forhindre utagerende atferd. Slik jeg ser på det gjør det også noe med selvfølelsen til barnet og barnet får tru på seg selv sammen med andre barn. Jeg har nevnt i oppgaven at jeg har en bror med ADHD. Oppgaven er inspirert av han, og det at jeg har sett fra han var liten hvordan personalet i barnehagen og lærere behandler han når han mister kontrollen og blir negativ utagerende. Jeg ønsket ikke at oppgaven skulle bli for personlig, derfor valgte jeg å knytte oppgaven til utagerende atferd på grunn av at barna ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Problemstillingen omhandler utagerende atferd også på grunn av fordypningsprofilen min som er kulturelt mangfold. Den danske psykologen Jan

Tønnesvang har vært sentral for arbeidet med denne oppgaven. Han legger vekt på hva personalets kompetanse handler om.

Både i teorikapitlet og kapitlet om funn og drøfting har jeg lagt fram hva begrepet utagerende atferd er. Dette har jeg gjort fordi at jeg ønsker å se på utagerende atferd som noe som kan oppstå på grunn av en situasjon og det sosiale rundt barnet, og at det ikke er barnet i seg selv som er utagerende. Både Trude og Frida var bevisst dette under intervjuet. De bruker begrepet utagerende atferd som en atferd som ikke står opp mot normalen. Som jeg har drøftet i kapitlet om funn og drøfting så er spørsmålet om hva som er normalen, og hvem er det som bestemmer hva som er normalt? Dette handler også om kunnskap og holdninger blant personalet. Om et barn ofte slår eller dytter andre barn, så blir barna de utagerende barna ofte automatisk. Men om personalet heller tenker grunnen for hvorfor barnet kan bli utagerende tenker jeg at de kan endre holdningene til barnet.

Som Kinge skriver så er følelsene til personalet viktig for å få en god holdning til barnet. Jeg nevner nå holdning på grunn av at kunnskapen personalet sitter inne med påvirker holdningene til de ansatte. Et funn i intervjuene var at informantene tok opp dette med å lære seg selvregulering. En må kunne lære seg følelser, både sine egne og andres. Tønnesvang nevner også at en må ha føleevne for å kunne være i kontakt med seg selv og andre. Følelsene til personalet og det å se barnet handler mye om kunnskapen om seg selv og andre. Begge informantene har opplevd holdninger til utagerende atferd i situasjoner hvor barnet ikke har hatt tilstrekkelig godt nok verbalspråk til å formidle følelser og tanker gjennom verbalspråket. Dermed ser vi at situasjoner som i den fiktive fortellingen skjer. Så det å ha kunnskap om hvorfor barnet reagerer slik det gjør er en viktig del av arbeidet med barn i barnehagen. Informantene viser at de har stor kunnskap om temaet og at de har fokus på temaet i barnehagen.

Gjennom alle funnene og teorikapitlet så ser vi at personalets kompetanse har stor betydning for minoritetsbarn som kan få en utagerende atferd når de ikke deler språk i lek/samhandling med andre. Våre holdninger blir påvirket av kunnskapen vår, dermed er kunnskapen viktig for å få gode holdninger til barna. Det å si over hodet til et barn at barnet ikke kan leke eller ikke være en god lekkamerat, gjør at barnet selv til slutt tror det, og de andre barna tror også det. Holdningene til personalet vil påvirke holdningene til barna. Så om personalgruppen går rundt og sier med verbalspråket og viser det med kroppsspråket at et barn ikke kan leke, og bare har en utagerende atferd, vil til slutt alle de andre barna også tro det. Derfor ser jeg på det som

viktig at personalet har mye kunnskap om barns atferd og hvorfor barnet kan reagere slikt det gjør, for å skape en trygg og fin omgivelse for alle barna i barnehagen. Som Hedstrøm skriver så er det ikke barnet som er vanskelig, det gjør så godt det kan, dette ser jeg på som et svar på problemstillingen i seg selv. Det er på grunn av at personalet må også gå inn i barnehagen med en slik holdning. Det er altså pedagogens bilde av barnet en må forandre, ikke barnet selv. For å forandre pedagogens bilde av barnet så trengs det kunnskap om utagerende atferd, språk, følelser og formidlingsmuligheter.

6 Referanser

- Aasgaard, A. (2016). *Se meg! Pedagogisk arbeid i barnehagen*. Drammen: Elektronisk Undervisningsforlag AS.
- Andershed, H. & Andershed, K. (2007). *Normbrytende atferd hos barn. Hva sier forskningen?* Oslo: Gyldendal.
- Bergsland, M. D. (2016). Bacheloroppgaven. I M. D. Bærgsland, *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-86). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bundgaard, H. & Gulløv, E. (2008). *Forskel og fellesskap. Minoritetsbørn i daginstitution*. København K: Hans Reitzels Forlag.
- Drugli, M. (2013). *Atferdsvansker hos barn. Evidensbasert kunnskap og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Everett, E. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven. Hvordan begynne - og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Folkman, M.-L. (1999). *Utagerende og innadvente barn*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Giæver, K. (2015). *Inkluderende språkfellesskap i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gotvassli, K.-Å. (2017). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunnestad, A. (2008). Resiliens som tilnærming i arbeid med barn som trenger særskilt hjelp. I P. Sjøvik, *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen* (s. 301-322). Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, R. & Skogen, E. (2014). Holdninger og kommunikasjon. I E. (. Skogen, *Å være leder i barnehagen* (s. 105-116). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hedstrøm, H. (2015). *Barn som utfordrer - holdningsarbeid og metoder i barnehage og første klasse*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Høigård, A. (2015). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlag.
- Kanstad, M. (2015). Språk, mestring og identitet. I S. & Kibsgaard, *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv* (s. 117-129). Bergen: Fagbokforlaget.

- Kibsgaard, S. (2018). Språktilegnelse og kjærlighet. I S. (. Kibsgaard, *Veier til språk i barnehagen* (s. 19-29). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kinge, E. (2015). *Utfordrende atferd i barnehagen*. Oslo: Gyldendal.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Postholm, M. (2011). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skrove, B. R. (2012). Hvilken voksen vil jeg være for barn? . I R. I. Skoglund, *Anerkjennelsens kompleksitet i barnehage og skole* (s. 134-147). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sundby, C. F. (2017, 04 13). *Førstesteg utdanningsnytt. Det er lett å gjøre barna til syndebukk*. Hentet fra Utdanningsnytt: <https://www.utdanningsnytt.no/forstesteg/debatt/2017/april/det-er-lett-a-gjore-barna-til-syndebukk/>
- Thagaard, T. (2016). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

7 Vedlegg

7.2 Informasjon og samtykkeskjema

Navn: Tone Bjørnvik

Dronning Mauds Minne Høgskole

Informasjonsskriv til informanten

Vi har vært i kontakt og snakket om din deltakelse i mitt bachelorprosjekt «Personalets holdninger og kompetanse om utagerende atferd i barnehagen». Jeg er svært glad for at du vil bidra, fordi dine tanker rundt mitt tema er av stor interesse for meg. Målet med prosjektet er å sette søkelys på hvilke holdninger og kompetanse de ansatte i barnehagen har om utagerende atferd.

Arbeidstittelen «personalets holdninger og kompetanse om utagerende atferd i barnehagen» er under bearbeiding, og den kan endres underveis.

De empiriske undersøkelsene dreier seg om ett eller flere dybdeintervju med et utvalg av barnehageansatte. Jeg ønsker å ta opp våre samtaler på en digital lydopptaker fordi dette vil være en god støtte under analysearbeidet. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under prosjektperioden og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Lydopptak slettes når transkriberingen er foretatt. Jeg garanterer full anonymitet i forhold til alle opplysninger jeg får.

Prosjektet skal være ferdig 3 mai 2018. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å måtte begrunne det.

Mine veiledere er Sonja Kibsgaard tlf 98018183

og Therese Marie Ignacio Bjørnaas tlf 99402395 ved Dronning Mauds Minne høgskole.

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!

Ta kontakt ved spørsmål og kommentarer.

Signatur og dato:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Navn

7.3 Intervjuguide

Faser:	Spørsmål:
Fase 1 Rammesetting	<ol style="list-style-type: none"> 1. Løs prat 2. Info om tema
Fase 2 Erfaringer	<ol style="list-style-type: none"> 3. Overgangsspørsmål <ul style="list-style-type: none"> - Har du erfaringer om temaet fra tidligere?
Fase 3 Fokusering	<ol style="list-style-type: none"> 4. Nøkkelspørsmål <ul style="list-style-type: none"> - Hva legger du i begrepet «utagerende atferd?» - Har du noen eksempler på utagerende atferd som du har opplevd når det gjelder flerspråklige barn? - Hvorfor mener du at gutten i praksisfortellingen reagerte slik han gjorde? - Hva tenker du om personalet i denne sammenhengen? - Hvordan tenker du at de ansatte/vikaren burde håndtert denne situasjonen? - Har du sett ansatte støtte barn med utagerende atferd på en positiv måte? Hva skjedde da? - Hva tenker du er viktig kunnskap i forhold til at barn som ikke deler språk med andre og som kan reagere kroppslig negativt? - Hva tenker du om betydningen av personalets kompetanse? Hvorfor er det viktig/hvorfor ikke? - Er det noe du ønsker å tilføye?
Fase 4 Tilbakeblikk	<ol style="list-style-type: none"> 5. Oppsummering av kommentarer <ul style="list-style-type: none"> - Har jeg forstått deg riktig? - Er det noe du vil legge til?